

Nr 145.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bestridande av kostnader för officiellt deltagande från Sveriges sida i jubileumsutställningen i Rio de Janeiro år 1922; given Stockholms slott den 10 mars 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

C. E. Svensson.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för försvars- och finansdepartementen anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Svensson:

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 125 häft. (Nr 145.)

Brasiliens
100 års-
jubileum
såsom själv-
ständig stat.

Den 7 september i år hava 100 år förflutit, sedan Brasilien förklarade sig självständigt, och landet bereder sig nu att värdigt fira detta hundraårsminne. Det officiella programmet för minnesfirandet upptager mottagningar och festligheter av liknande natur för väntade utländska speciella ambassadörer eller missioner liksom för de enskilda inhemska staternas representanter, invigningar av en del nationella institutioner eller byggnader för dylika, musikfester, militärparad, flottrevy m. m. På själva hundraårsdagen skall dessutom det högtidliga öppnandet av en stor utställning äga rum.

Enligt den uppgjorda planen skall denna utställning, som är avsedd att avslutas den 22 december 1922, främst vara en nationell utställning, omfattande de förnämsta grenarna av Brasiliens materiella och andliga kultur, såsom åkerbruk, boskapsskötsel, fiskeri, industri, trafik-, telegraf- och postväsende, handel, undervisning, skön konst m. m., men jämväl erhålla en *internationell* karaktär, i det att ett särskilt område, gränsande till platsen för den nationella utställningen, reserverats för att ställas till förfogande för främmande länders regeringar eller industriidkare, vilka önska uppföra paviljonger för utställande av respektive lands eller företags produkter.

Åt nation, som officiellt deltagar i utställningen, sker upplåtelse av för utställningsbyggnad erforderligt område intill en areal av 300 kvadratmeter kostnadsfritt.

Alla byggnadsarbeten för utländsk vare sig officiell eller enskild utställares byggnad bekostas av utställaren liksom ock eventuellt erforderliga installationsanordningar för gas, vatten och elektriskt ljus.

Varje enskild utländsk utställare har att erlægga en inskrivningsavgift av 100 milreis (enligt nuvarande kurs cirka 36 kronor i svenskt mynt), vilken avgift utgår även i det fall, att utställningen är anordnad inom vederbörande lands officiella byggnad.

För material till utställningsbyggnad liksom för utställningsföremål medgives tullfrihet, med undantag dock för sådana varor, som bliva försålda i Brasilien.

Prisbedömning av utställningsföremålen kommer att äga rum samt pris att utdelas, bestående av olika slag av diplom.

Förslag om
Sveriges
represen-
tation vid
jubileums-
festlig-
heterna.

Med förmålan att Brasilien ämnade högtidlighålla 100-årsminnet av sin självständighetsförklaring med ovannämnda jubileumsfestligheter samt att krigsfartyg troligen komme att ditsändas av åtskilliga europeiska makter ävensom av Förenta staterna, medförande speciella missioner med uppgift att till brasilianska regeringen framföra respektive

länders lyckönskningar, har Kungl. Maj:ts minister i Rio de Janeiro i skrivelse till utrikesdepartementet den 11 augusti 1920 anført, att det syntes honom angeläget, att även Sverige bleve representerat vid ifrågavarande tillfälle. I sådant avseende föreslog ministern, att Sverige skulle — helst med ett krigsfartyg — utsända en särskild mission, vilken borde utgöras huvudsakligen av framstående representanter för finans, handeln och industrien med en högtstående officiell person såsom ledare. Missionens medlemmar skulle kunna få tillfälle att se och studera de förnämsta handels- och industricentra samt sätta sig in i förhållandena i Brasilien och bilda sig ett personligt omdöme om de möjligheter, som där funnes för svensk företagsamhet.

Svenska beskickningens i Rio de Janeiro skrivelse den 11 augusti 1920.

Det krigsfartyg, som för det av svenska ministern i Rio de Janeiro ifrågasatta ändamålet skulle kunna komma till användning, är det s. k. långresefartyget, pansarkryssaren »Fylgia», eventuellt i dess ställe något av pansarfartygen »Drottning Victoria» eller »Gustaf V». Verkställd utredning har givit vid handen, att då anslaget till flottans krigsberedskap och övningar — från vilket anslag kostnaderna för fartygsexpeditioner i vanliga fall bestridas — på grund av dess knapphet icke kan belastas med de kostnader, vilka en sådan expedition som den till Brasilien avsedda skulle medföra utöver vad som eljest beräknas för långresefartyget, ett särskilt anslag å omkring 150,000 kronor skulle vara erforderligt för nu ifrågavarande ändamål, fränsett vad som kunde anses skäligt att avse för såväl fartygschefens som officerarnas representativa plikter.

Sedan kommerskollegium den 24 september 1920 anmodats yttra sig över Rio-beskickningens förenämnda förslag, avgav kollegium den 28 juni 1921 utlåtande i ärendet, varvid fogats till kollegium i ämnet avgivna yttranden av Sveriges allmänna exportförening samt rikets samtliga handelskamrar med undantag av Gottlands.

I sistnämnda yttranden tillstyrktes åtgärder i av beskickningen åsyftad riktning. Stockholms och Skånes handelskammare föreslogo ytterligare, att expeditionen i fråga skulle utsträckas att omfatta även övriga större sydamerikanska stater, med vilka Sverige stode i handelsförbindelse.

För egen del har kommerskollegium anført i huvudsak följande.

Den sydamerikanska kontinenten intoge genom sina tillgångar på för industrien erforderliga råvaror, sina jordbruksprodukter, de vida fält, som där erbjödes för företagsamhet, och ej minst genom förefintliga avsättningsmöjligheter för industrivaror en framträdande och betydelsefull ställning inom världshushållningen. Därtill komme, att då de syd-

Kommerskollegii utlåtande den 28 juni 1921.

amerikanska staterna ej i samma grad som Europas länder haft att kämpa med svårigheter under världskriget, deras internationella betydelse inom det ekonomiska livet ytterligare stegrats.

Den sydamerikanska marknaden syntes för närvarande vara föremål för en energisk bearbetning från en del länders sida, vilka nu sökte återvinna de områden för sin handel och affärsverksamhet, åt vilka de under kriget varit förhindrade att ägna vederbörlig uppmärksamhet. Under sådana förhållanden vore det av alldeles särskild betydelse, att Sverige, som, enligt vad erfarenheten syntes giva vid handen, hade goda förutsättningar för uppnående av en för båda parterna gynnsam utveckling av handelsförbindelserna med Sydamerika, icke läte ett tillfälle som det i beskickningens skrivelse omhandlade till stärkande av förbindelserna med den största och folkrikaste av de sydamerikanska staterna gå sig ur händerna.

Det av beskickningen framlagda förslaget till Sveriges representerande vid Brasiliens hundraårsjubileum funne kollegium därför vara värt allt beaktande.

Kollegium ansåge, i likhet med beskickningen, att Sverige vid nämnda tillfälle borde representeras genom utsändandet av en speciell mission under ledning av en framstående officiell personlighet. I missionen borde ingå representativa personer inom finansen, handeln och industrien.

Det utbyte, som det svenska näringslivet kunde erhålla genom utsändandet av en på dylikt sätt sammansatt mission, syntes kunna förväntas sträcka sig utöver de sannolikt betydelsefulla, men mera indirekta verkningarna av ett stärkande av de officiella förbindelserna mellan de båda länderna. Missionens ledamöter torde nämligen bliva i tillfälle att förskaffa sig personlig kännedom om för våra näringar betydelsefulla förhållanden och att knyta förbindelser, som kunde komma den svenska handeln på Brasilien till godo.

Euligt vad kollegium under hand inhämtat, kunde endast under den förutsättningen, att särskilda medel, förslagsvis beräknade till 150,000 kronor förutom representationspenningar åt fartygschefen och officerarne, bleve anvisade, ett krigsfartyg ställas till förfogande vid utsändandet av denna mission. Ehuru under nu rådande förhållanden all möjlig sparsamhet borde iakttagas, funne kollegium, ur de synpunkter, kollegium hade att företräda, en underlåtenhet att på ett värdigt sätt representera Sverige vid ifrågavarande jubileum ej vara tillräddig. Kollegium funne sig därför böra förorda, att ett krigsfartyg, förslagsvis pansarkryssaren »Fylgia», för ifrågavarande ändamål ställdes till förfogande.

Nämnda krigsfartyg borde efter besöket i Rio de Janeiro anlöpä även andra sydamerikanska hamnar, i första hand Buenos Aires.

I likhet med vad tidigare vid dylika långfärder ägt rum borde statistisk litteratur och annat lämpligt tryck få av kollegium ställas till vederbörandes förfogande.

I skrivelse den 30 maj 1921 delgav utrikesdepartementet dåvarande chefen för handelsdepartementet en från brasilianska regeringen genom beskickningen i Rio de Janeiro inkommen inbjudan till Sverige att låta sig representera vid den utställning, som, enligt vad förut sagts, i samband med 100-årsjubileet skulle äga rum i Rio de Janeiro hösten 1922, genom att där uppföra en särskild paviljong för utställande av landets produkter. Den 1 september 1921 överlämnades sedermera från utrikesdepartementet till nyssnämnde departementschef avskrift av en skrivelse från härvarande brasilianske minister, däri denne, bland annat, uttryckte den förhoppningen, att svenska regeringen icke skulle underlåta att delta i utställningen, vilket borde i hög grad bidra till utvecklingen av handelsförbindelserna mellan de båda länderna.

Brasilianska regeringens inbjudan till Sverige att delta i den i samband med jubileet anordnade utställningen.

I fråga om officiellt deltagande från Sveriges sida i utställningen har Kungl. Maj:ts minister i Rio de Janeiro i en den 27 augusti 1921 dagtecknad skrivelse till utrikesdepartementet uttalat den meningen, att, ehuru den svenska industriens betryckta läge väl icke tillåte några mera betydande extrautgifter under den närmaste tiden, det dock vore önskvärt, att Sverige officiellt deltog i utställningen, i synnerhet som våra grannländer Norge och Danmark tillämnade sådant deltagande. Sveriges handelsomsättning med Brasilien hade år från år ökats, och utan tvivel skulle en välordnad utställning ännu mer bidra härtill. En officiell utställning skulle dessutom i hög grad främja kännedomen om Sverige i Brasilien och stärka de redan bestående förbindelserna mellan de båda länderna.

Svenska beskickningens i Rio de Janeiro skrivelse den 27 augusti 1921.

Sedan förevarande utställningsfråga remitterats till kommerskollegium, avgav kollegium, med överlämnande tillika av yttrande i ämnet från Sveriges allmänna exportförening, den 16 september 1921 utlåtande i frågan.

Efter att hava förklarat sig alltjämt vidhålla sin anslutning till beskickningens i Rio de Janeiro förut omförmälda förslag om utsändande med ett krigsfartyg av en speciell mission till jubileumsfestlig-

Sveriges allmänna exportförening.

heterna, anförde Sveriges allmänna exportförening i fråga om deltagandet i själva utställningen, att föreningen ansåge uteslutet, att den svenska industrien under rådande tryckta konjunkturer kunde påtaga sig kostnaderna för uppförande av en utställningsbyggnad av avsett slag. Där emot ville föreningen ifrågasätta, att staten skulle bekosta en mindre byggnad för inrymmande av informationsmaterial rörande Sverige och svenskt näringsliv, i vilken byggnad en med svenska industriella förhållanden förtrogen person borde finnas tillgänglig för upplysningars meddelande.

Kommerskollegii utlåtande den 16 september 1921.

Kommerskollegium erinrade i sitt förberörda utlåtande den 16 september 1921 till en början, att kollegium, på sätt redan nämnts, tidigare förordat, att pansarkryssaren »Fylgia» skulle ställas till förfogande för utsändande av en speciell mission för Sveriges representerande vid jubileumsfestligheterna. De skäl, som varit för kollegium bestämmande vid tillrådandet av denna med ganska betydande kostnader för det allmänna förenade åtgärd, kunde med visst fog anföras även för ett officiellt deltagande från Sveriges sida i den planerade utställningen. Emellertid syntes uppförande och inredning av en värdig utställningspaviljong samt anordnande därstädes av en tilltalande utställning, utrustad med sakkunnig personal, kräva avsevärda anslag av allmänna medel, även om man inskränkte sig till en mindre byggnad med huvudsakligt syfte att bereda plats för kommersiellt informationsmaterial. Därtill komme, att det varken av handlingarna i ärendet eller av vad kollegium därutöver kunnat inhämta med säkerhet framginge, hurudan utställningens karaktär i byggnadsavseende kunde bliva eller i vilken omfattning de stora industristaterna verkligen komme att delta, varför det för det dåvarande vore synnerligen vanskligt att yttra sig om storleken av för deltagande i utställningen behövt penninganslag. Kollegium föreställde sig dock, att, om Sverige officiellt skulle delta i utställningen, så avsevärda medel måste för ändamålet ställas till förfogande, att anslag därtill måste begäras av riksdagen.

Vid sådant förhållande syntes det kollegium tillrådligt att tills vidare koncentrera sig på förverkligandet av planen att utsända pansarkryssaren »Fylgia» med en representativ handelsmission för att delta i jubileumshögtidigheterna ifråga. Skulle det emellertid visa sig omöjligt att på föreslaget sätt anordna utsändandet av en mission, komme frågan om deltagande i utställningen utan tvivel i annat läge. Kollegium önskade i sådant fall erhålla tillfälle att upptaga föreliggande spörsmål till förnyad prövning.

Såsom framgår av vad jag nu anfört, hade från såväl de tillsporda näringskorporationernas som kommerskollegii sida enhälligt kommit till uttryck den meningen, att Sverige borde bliva representerat vid ifrågasvarande 100-årsjubileum. I fråga om sättet härför hade från samma håll förslaget om utsändande av en särskild, huvudsakligen kommersiell mission på ett svenskt krigsfartyg vunnit obetingad anslutning. Sveriges allmänna exportförening och kommerskollegium, som fått tillfälle att jämväl yttra sig över den sedermera anlända inbjudningen till deltagande i jubileumsutställningen, framförde båda en del betänkligheter beträffande möjligheterna för ett framgångsrikt deltagande i utställningen och syntes giva företräde åt utsändandet av en särskild mission såsom den bästa och lyckligaste lösningen av frågan om Sveriges representation vid minnesfesten. Med hänsyn härtill och då den rådande industriella depressionen måste förväntas i hög grad nedsätta exportindustriens intresse och förmåga att medverka vid utställningen samt kostnaderna för en värdig och effektiv utställning kunde beräknas bliva så betydande, att också de måste lägga avgörande hinder i vägen för realiserandet av utställningstanken, syntes vägande skäl tala för att, såsom kommerskollegium förordat, närmast inrikta sig på det onekligen i och för sig tilltalande förslaget att till jubileumsfestligheterna utsända en särskild mission.

Det gällde då att närmare undersöka innebörden av detta förslag och bästa sättet för dess realiserande. I sådant syfte begärde och erhöll jag från Sveriges allmänna exportförening en utredning rörande de tilltänkta uppgifterna för en dylik mission, dess sammansättning samt kostnaderna för densamma. Denna utredning avsåg missionens överförande å ett handelsfartyg. Planen att utsända ett krigsfartyg på en så tidskrävande långfärd som till Brasilien hade nämligen befunnits av militära och andra skäl icke lämplig, varför densamma måst övergivas.

Sedermera inkommo emellertid till utrikesdepartementet meddelanden om att de av den brasilianska regeringen utfärdade inbjudningarna till deltagande i utställningen antagits av ett stort antal främmande länder. Bland annat upplystes, att såväl Danmark som Norge anmält sitt deltagande i utställningen och vidtogo förberedelser för att där uppträda med egna utställningsbyggnader samt att intresset härför i båda länderna vore mycket stort. Detsamma vore fallet med åtskilliga större industriländer, såsom Förenta staterna, England och Belgien.

I betraktande av dessa underrättelser syntes det påkallat, att frågan om deltagande i utställningen för vårt lands vidkommande ånyo bleve

underkastad prövning och gjordes till föremål för en ingående undersökning.

Uttalande av ett allmänt möte av representanter för handel och industri den 17 december 1921.

I anledning härav och sedan jag i saken samrått med verkställande direktören i Sveriges allmänna exportförening, inbjöd nämnda förening, för erhållande av ett auktoritativt uttryck för exportindustriens och exporthandelns syn på ifrågavarande spörsmål, representanter för exportörsintresset till ett allmänt diskussionsmöte å järnkontorets lokal i Stockholm den 17 december 1921. Å mötet uttalades enhälligt, att ett svenskt deltagande i ifrågavarande utställning genom uppförande av en egen paviljong syntes i hög grad önskvärt, men att, då näringarna själva på grund av det rådande ekonomiska läget icke kunde i någon högre grad påtaga sig de kostnader, ett deltagande i utställningen givetvis måste draga, för planens förverkligande krävdes, att staten trädde emellan med avsevärda belopp.

Såvida för deltagande i utställningen tillräckligt statsanslag ej kunde erhållas, borde enligt mötets mening en särskild officiell handelsdelegation utsändas.

Under nu anförda omständigheter ansåg jag mig böra anmoda kommerskollegium att efter exportföreningens hörande skyndsamt avgiva förnyat yttrande i ärendet.

I anledning härav har kommerskollegium — med överlämnande av ett yttrande från Sveriges allmänna exportförening, vari uttalas, att, därest av ekonomiska skäl planerna på byggande av en svensk officiell paviljong icke kunde realiserats, det svenska deltagandet i jubileet lämpligen borde enligt de grunder, som föreningen skisserat i förutnämnda, till mig överlämnade utredning, ske genom utsändandet av en delegation av framstående representanter för svenskt näringsliv — avgivit ett den 9 februari 1922 dagtecknat utlåtande.

Kommerskollegii utlåtande den 9 februari 1922.

I utlåtandet erinrar kommerskollegium till en början, hurasom kollegium i sina yttranden den 28 juni och den 16 september 1921, för vilka jag förut redogjort, framhållit, att vårt lands kommersiella intressen gjorde ett deltagande i jubileet eller utställningen i en eller annan form synnerligen önskligt, samt uttalar, att vad kollegium sålunda anfört alltjämt syntes äga full giltighet. Efter att vidare hava omnämnt en del förevarande fråga berörande omständigheter, som inträffat efter det kollegium avgivit sina båda nyssnämnda yttranden, meddelar ämbetsverket, att det ansett sig böra något närmare utreda tre alterna-

tiva former för Sveriges representation vid ifrågavarande jubileum och den därmed förenade utställningen, nämligen

- 1) utsändande av en större handelsdelegation;
- 2) utsändande av en handelsdelegation å ett fartyg, tillhörande den reguljära svenska Sydamerikalinjen (Johnson-linjen), jämte en ombord anordnad informations- och provutställning; och
- 3) anordnande av en svensk paviljong å utställningen jämte utsändande av en mindre handelsdelegation.

Beträffande förenämnda tre alternativ anför kollegium:

»Alternativ 1.

Rörande utsändandet av en större handelsdelegation har kommerskollegium haft tillfälle taga del av en inom exportföreningen utarbetad, detaljerad organisationsplan, vilken tidigare delgivits herr statsrådet genom föreningens skrivelse till handelsdepartementet den 28 november 1921.

Kollegium, som i allt väsentligt ansluter sig till denna organisationsplan, anser, att en dylik delegation bör bestå av en representativ ledare i framskjuten samhällsställning, sex allsidigt orienterade, språkkunniga affärsmän med ingående kännedom om svenskt näringsliv samt en språkkunnig sekreterare med goda insikter i exportteknik och helst med nationalekonomisk bildning. Delegationens huvuduppgift bör vara att väcka intresse för utvecklandet av de ömsesidiga handelsförbindelserna mellan Sverige och Brasilien. I sådant syfte bör den medföra ett vederhäftigt upplysningsmaterial rörande vårt lands kulturella och materiella utveckling. Sammanställandet av sådant material, innefattande bland annat en lämplig propagandafilm över Sverige, torde uppdragas åt kollegium. Därjämte torde exportföreningen böra komma i åtnjutande av understöd av allmänna medel för bekostande av vissa för den brasilianska marknaden avsedda reklam- och propagandapublikationer, förslagsvis en broschyr på portugisiska språket över Sverige och dess förbindelser med Brasilien samt ett brasilianskt nummer av tidskriften 'Svensk export'.

Delegationens resa torde av handelspolitiska skäl böra innefatta ett besök även i Buenos Aires (Argentina). Utresan till Rio de Janeiro samt hemresan från Buenos Aires torde lämpligen företagas med fartyg tillhörande den reguljära svenska Sydamerikalinjen (Johnson-linjen). Hela färden torde taga i anspråk omkring 90 dagar, inbegripet uppehåll i Rio de Janeiro och Buenos Aires under sammanlagt omkring 40 dagar.

De beräknade kostnaderna framgå av specifikationen i närslutna P. M. Resekostnaderna för delegationerna skulle enligt denna beräkning uppgå till 120,000 kronor samt kostnaderna för publikationer, film och diverse propagandamaterial till 15,000 kronor, eller sammanlagt 135,000 kronor.

Alternativ 2.

Under överläggningarna om deltagandet i Rio de Janeiro-utställningen har ett förslag framställts att inlägga ett besök i Rio de Janeiro uti programmet för en s. k. flytande utställning. Detta företag, som innebär utsändandet av ett för ändamålet särskilt inrett svenskt fartyg med provkollektioner av

svenska exportvaror på en rundresa till en mängd utomeuropeiska hamnar, lär vara föremål för fortsatt prövning genom styrelsens för Sveriges allmänna exportförening försorg. Dock torde nämnda styrelse redan nu hava funnit, att företaget i fråga, om detsamma komme till stånd, näppeligen skulle kunna planeras på sådant sätt, att ett besök av den 'flytande utställningen' i Rio de Janeiro bleve en lämplig form för Sveriges officiella deltagande i jubileumsutställningen därstädes.

Emellertid har den tanken uppstått, att intrycket av en svensk handelsdelegations besök i Rio de Janeiro och Buenos Aires skulle förstärkas och en fördelaktig bakgrund för dess propagandaverksamhet beredas, om hela färden företoges med ett och samma svenska fartyg, lämpligen ett av Johnsonlinjens nyare motorfartyg. Detta skulle då kvarligga i respektive hamnar under delegationens besök. Ombord skulle anordnas en mindre utställning med kommersiellt informationssyfte och jämväl innehållande provkollektioner av svenska standardvaror, vilken utställning borde vara tillgänglig för besökande och förevisas under sakkunnig ledning.

Kostnaderna för denna med en mindre 'flytande utställning' kombinerade delegationsresa beräknas uppgå till sammanlagt 200,000 kronor enligt specifikationen i närslutna P. M.

Alternativ 3.

I fråga om anordnande av en svensk utställningspaviljong i Rio de Janeiro har det först varit angeläget att erhålla en uppskattning av det utrymme, som borde beredas, om en sådan byggnad komme till stånd. På anmodan av kollegium har verkställande direktören i Sveriges allmänna exportförening tillsammans med direktören Arthur Thiel verkställt en sådan beräkning och med utgångspunkt från den svenska paviljongen i San Francisco samt med hänsyn till de huvudgrupper av svensk produktion, som borde närmast ifrågakomma, kommit till det resultat, att omkring 1,000 kvadratmeters golvyta vore erforderlig, förslagsvis fördelad på en mindre utställningshall om 300 kvadratmeter — för statistik, kommersiellt informationsmaterial, förevisning av propagandafilm samt utställning av konstföremål och alster av konstindustri —, vidare en större utställningshall om 600 kvadratmeter för kollektivutställningar och industriföremål samt lokaler för kommissariat och expedition om tillsammans 100 kvadratmeter.

På grundval av denna utrymmesfördelning och med ledning av uppgifter rörande byggnadsplatsen, som inhämtats ur kollegium tillhandakomna utställningsprogram m. m., har byggnadsstyrelsen på anmodan av kollegium låtit uppgöra en preliminär skiss till utställningspaviljong. Denna skiss, som på styrelsens uppdrag utarbetats av arkitekten Torben Grut, har genom styrelsens försorg kostnadsberäknats. Av byggnadsstyrelsens bifogade skrivelse till kollegium den 26 januari 1922 framgår, att totalkostnaden för paviljongen, uppförd i Rio de Janeiro, beräknas till 130,000 kronor. Styrelsen har visserligen utgått från byggnadskostnaderna i Stockholm, men kollegium anser detta, i betraktande av att byggnaden skulle färdigställas i Sverige samt monteras på platsen under ledning av från Sverige medföljande timmermän, vara betryggande. För säkerhetens skull har emellertid byggnadens realisationsvärde

efter utställningens slut icke upptagits såsom avdrag å byggnadssumman, varjämte ett belopp av 10,000 kronor ansetts böra tilläggas för dekoration och inredning. Sammanlagt beräknar kollegium 140,000 kronor erfordras för byggnadens åstadkommande.

Behöflig från Sverige utsänd personal anser kollegium kunna begränsas till en kommissarie, en sekreterare samt två tekniska biträden, varav en mekaniker och en elektriker. Därjämte borde tre byggnadssnickare medfölja för paviljongens montering. I övrigt torde kunna påräknas erforderligt biträde av på platsen bosatta svenskar. I likhet med förhållandet i fråga om föregående två alternativ erfordras vissa trycksaker och propagandamaterial, såsom utställningskatalog, propagandafilm m. m. Kostnaderna härför torde böra beräknas något högre än i de förra alternativen. Slutligen torde tillkomma kostnader för vissa kollektivutställningar, frakt, assurans och oförutsedda utgifter.

En styrelse av förslagsvis fem personer, i vilken borde ingå en eller flera av dem, som må utses att såsom delegerade besöka Brasilien och Argentina, torde böra utses av Kungl. Maj:t för att handhava organisationen av det svenska deltagandet i utställningen.

På sätt som skett i fråga om utställningen i San Francisco år 1915, torde utställningsstyrelsen av Kungl. Maj:t böra bemyndigas att verkställa en gallring av de föremål, som bliva till utställningen i Rio de Janeiro anmälda, så att allenast föremål av verkligt god och för utställningen lämplig beskaffenhet varda å utställningen representerade.

Med hänsyn icke minst till de jubileumsfestligheter, som skola inleda utställningens öppnande, synes även i nu förevarande alternativ böra förutsättas, att en officiell delegation utsändes från Sverige. Antalet deltagare torde emellertid i detta fall kunna väsentligt inskränkas, förslagsvis till tre personer, som dock borde beredas något större frihet att efter sig företeende omständigheter utsträcka vistelsen i Sydamerika eller företaga speciella åtgärder till befordrande av syftet med delegationens uppdrag. Ett mindre belopp synes härför böra ställas till delegerades förfogande.

Utgifterna för personal och allmänna omkostnader för utställningen hava enligt specifikation i bifogade P. M. beräknats till 130,000 kronor. Kostnaderna för delegationen beräknas i samma P. M. till 52,500 kronor.

En viss inkomst av platshyror från enskilda utställare torde få påräknas. Denna inkomst är i sagda P. M. uppskattad till 22,500 kronor.

Med en sammanlagd utgiftssumma av 322,500 kronor för hela alternativ 3 samt en inkomst genom platshyror av 22,500 kronor, skulle nettokostnaden för detta alternativ utgöra 300,000 kronor.

Om samtliga tre alternativ gäller, att de torde kunna realiserars endast genom anslag av allmänna medel. Det synes icke föreligga utsikt att från enskilda exportintressens sida förvänta understöd för förverkligandet av någon av dessa planer, utom ett mindre bidrag i form av platshyror i en genom statens försorg eventuellt uppbyggd utställningspaviljong.

Vid sådant förhållande synas medel för kostnadernas bestridande endast kunna beredas genom anslag av riksdagen.

Kollegium har givetvis icke kunnat ingå på frågan, huruvida det stats-

finansiella läget medgiver anvisandet av så betydande anslagsbelopp, som här måste ifrågakomma. Emellertid vill kollegium icke underlåta att framhålla vikten för landets hela näringsliv av exportens återupplivande. Detta mål synes kollegium, särskilt under nu rådande förhållanden, väl värt vissa uppoffringar från det allmännas sida, även om dessa skulle sträcka sig till be- kostande av ett svenskt deltagande i egen paviljong å utställningen i fråga, vilket kollegium ur ovan angivna synpunkt finner vara den mest önskvärda formen för svenskt deltagande i utställningen. I föreliggande fall torde också grundad anledning finnas att antaga, det anvisandet av statsanslag skulle visa sig indirekt medföra en lättnad i de bördor, stilleståndet inom industrien pålagt statsverket i form av utgifter för arbetslöshetens bekämpande.»

Den i kommerskollegii skrivelse omförmälda promemorian är av följande innehåll:

P. M.

angående kostnaderna för Sveriges representation vid jubileumsutställningen i Rio de Janeiro år 1922.

Alternativ 1.

Utsändande av en större handelsdelegation.

Sveriges allmänna exportförening har i yttrande till kommerskollegium den 25 januari 1922 föreslagit utsändande till Brasilien av en delegation av framstående representanter för svenskt näringsliv, vilken delegation även borde besöka Argentina. Antalet ledamöter föreslås av föreningen till åtta. Resan skulle företagas med Johnson-linjens reguljära motorfartyg och beräknades taga i anspråk omkring 90 dagar. Kommissionen borde medföra för presspropaganda o. d. lämpligt upplysningsmaterial rörande vårt land samt en för distribution avsedd broschyr på portugisiska språket om Sverige och dess förbindelser med Brasilien. Föreningen ställer i utsikt att samtidigt utgiva ett speciellt brasilianskt nummer av sin tidskrift »Svensk export».

Resekostnaderna för varje deltagare torde böra beräknas på följande sätt:	
Resa Stockholm—Rio de Janeiro och Buenos Aires—Stockholm	Kronor 3,000:—
Resa Rio de Janeiro—Buenos Aires.....	» 300:—
Traktamente under 50 resdagar à 25:—	» 1,250:—
» » 40 dagar i Brasilien och Argentina à	
125:—	» 5,000:—
Andel i representationskostnader och diverse gemensamma	
utgifter	» 5,450:—
	Summa Kronor 15,000:—

Kostnadskalkyl för alternativ 1.

Resekostnader för 8 personer à 15,000:—	Kronor 120,000:—
Bidrag till publikationer, utgivna av exportföreningen för	
delegationens syften	» 5,000:—
Propagandafilm över Sverige	» 5,000:—
Diverse reklam- och propagandamaterial	» 5,000:—
	Summa Kronor 135,000:—

Alternativ 2.

Utsändande av en delegation å ett Johnson-linjens fartyg med en ombord anordnad informations- och provutställning.

För att förstärka intrycket av delegationens besök har föreslagits, att hela färden skulle ske med ett och samma fartyg, vilket då borde kvarligga i Rio de Janeiro, resp. Buenos Aires, under delegationens besök å dessa platser. Ombord skulle anordnas en mindre utställning med kommersiellt informations-syfte, jämväl innehållande provkollektioner av svenska standardvaror.

Resekostnaderna skulle ställa sig på följande sätt:

Resa Stockholm—Rio de Janeiro—Buenos Aires—Stockholm	Kronor	3,300:—
Traktamente under 60 resdagar å 25:—	»	1,500:—
» » 30 » i Brasilien och Argentina	»	3,750:—
å 125:—	»	5,450:—
Andel i representationskostnader och diverse gemensamma utgifter	»	5,450:—
	Summa Kronor	14,000:—

Kostnadskalkyl för alternativ 2.

Resekostnader för 8 personer å 14,000:—	Kronor	112,000:—
Bidrag till publikationer, utgivna av exportföreningen för delegationens syften	»	5,000:—
Propagandafilm över Sverige	»	5,000:—
Diverse reklam- och propagandamaterial	»	5,000:—
Utställning ombord å delegationens fartyg, jämte anordningar härför	»	13,000:—
Liggedagsersättning för fartyget		
Uppehållet i Rio de Janeiro 20 dagar		
» i Buenos Aires 10 »		
30 dagar å 2,000:—....	»	60,000:—
	Summa Kronor	200,000:—

Alternativ 3.

Anordnande av en svensk paviljong å utställningen i Rio de Janeiro jämte utsändande av en mindre handelsdelegation.

Förslaget till svensk utställningspaviljong i Rio de Janeiro grundar sig dels på inom exportföreningen verkställda beräkningar över erforderligt utrymme m. m., dels på en genom byggnadsstyrelsens försorg gjord utredning, omfattande av arkitekten T. Grut uppgjorda skissritningar till utställningspaviljong jämte beräkning av kostnaderna för paviljongens uppbyggande i Sverige, nedtagning i lämpliga delar, transport till Rio de Janeiro och uppsättning därstädes. Byggnaden är avsedd att innehålla en större utställningshall för industriföremål (600 kvadratmeter), en mindre hall för statistik, kommersiellt informationsmaterial, förevisning av propagandafilm samt utställning av konstföremål och alster av konstindustri (300 kvadratmeter) samt lokaler för kommissariat och expedition (100 kvadratmeter). Sammanlagda golvarean är

omkring 1,000 kvadratmeter. I den större utställningshallen skulle utom kollektivutställningar beredas plats för utställningar av enskilda industriföretags produkter. För de sistnämnda skulle erläggas en platshyra av 75 kronor för kvadratmeter golvyta och 30 kronor för kvadratmeter väggyta. Sammanlagt beräknas 250 kvadratmeter golvyta och 125 kvadratmeter väggyta stå till förfogande för enskilda utställare.

Beträffande personalorganisationen beräknas en kommissarie, en sekreterare och fem arbetare behöva utsändas från Sverige. Av arbetarna förutsätts tre byggnadssnickare erforderliga för att med tillhjälp av infödda hantlangare uppsätta paviljongbyggnaden, varjämte en mekaniker och en elektriker skulle medsändas för att ombesörja nödiga installationsarbeten. De två sistnämnda borde kvarstanna under hela utställningstiden såsom vakter och packningsbiträden. Uppehållet i Rio de Janeiro för den fasta personalen beräknas till högst sex månader. I övrigt skulle såsom biträden under utställningstiden anställas några yngre i landet bosatta svenskar.

Handelsdelegationen skulle bestå av tre personer. Resekostnaderna för dessa beräknas till 15,000 kronor för varje deltagare, varjämte ett belopp av 7,500 kronor avses att bereda delegationen tillfälle att något utsträcka vistelsen i Sydamerika.

Kostnadskalkyl för alternativ 3.

Uppförande av utställningspaviljong:		
Byggnadskostnader enligt specifikation ..	130,000	
Dekoration och inredning	10,000	Kronor 140,000:—
Personal (inberäknat resekostnader):		
Kommissarie för utställningen	30,000	
Sekreterare	15,000	
1 mekaniker och 1 elektriker	10,000	
3 byggnadssnickare (endast för byggnadstiden)	10,000	
Extra biträden	10,000	» 75,000:—
Trycksaker och propagandamaterial:		
Utställningskatalog, kombinerad med broschyr över Sverige.....	7,500	
Svensk propagandafilm	5,000	
Statistik, fotografier och diverse	7,500	» 20,000:—
Kollektivutställningar, frakt, assurans, spedition o. d.....		» 25,000:—
Oförutsett		» 10,000:—
Handelsdelegationen:		
Resekostnader för 3 personer à 15,000:—....	45,000	
Dispositionsanslag	7,500	» 52,500:—
		Kronor 322,500:—
Avgår beräknade inkomsten av platshyror:		
250 kvadratmeter golvyta à 75:—	18,750	
125 kvadratmeter väggyta à 30:—	3,750	» 22,500:—
Sammanlagd nettokostnad för alternativ 3: Kronor 300,000:—		

Sedan kommerskollegii förevarande utlåtande kommit mig tillhanda och jag haft tillfälle att taga del av detsamma, riktades den 15 nästlidna februari på min begäran genom utrikesdepartementet en telegrafisk anmodan till Kungl. Maj:ts minister i Rio de Janeiro att hos vederbörande efterhöra, om en enligt tidigare uppgifter odisponerad tomt, för vilken den i kommerskollegii utlåtande omförmälda paviljongen närmast avsetts, eller annan välbelägen tomt kunde ställas till förfogande för ifrågavarande utställningsbyggnad, vars dimensioner, 25 m. × 56 m., krävde en tomtarea av 1,400 kvadratmeter. I ett den 18 i samma månad ankommet telegram meddelade ministern, att det vore omöjligt erhålla den erforderliga tomtytan, men att en mindre tomt, vars dimensioner han senare skulle inteografera, antagligen skulle kunna för ändamålet upplåtas. Först den 3 innevarande mars kommo de utlovade uppgifterna mig tillhanda, i det till utrikesdepartementet samma dag ingick telegram från ministern av innehåll bland annat, att en tomt av 20 meters djup och 30 meters front blivit definitivt utlovad samt att fronten eventuellt skulle kunna utökas med 10 meter. Bestämt besked i sistberörda hänseende har begärts men ännu icke erhållits.

Den i kommerskollegii utlåtande skisserade paviljongen kunde sålunda icke inrymmas å den erbjudna tomten. I anledning härav har av arkitekten Grut uppgjorts ett nytt utkast till en paviljong, avpassad efter den erbjudna tomtens dimensioner, med utgångspunkt närmast från att densamma erhöles den ovan omförmälda längre fronten. Under denna förutsättning skulle paviljongen innehålla dels en entré med dimensionerna 10 m. × 20 m. samt ovanpå denna lokaler med samma dimensioner för kommissariat m. m., dels ock en enda utställningshall, som skulle erhålla en längd av 30 meter och en bredd av 20 meter. Hallens golvyta skulle således bliva 600 kvadratmeter, varav ungefär hälften effektiv utställningsyta. På detta sätt skulle samma golvyta — 1,000 kvadratmeter — som i den tidigare skisserade paviljongen erhållas. Medan hallen skulle avses för kollektiv- och enskilda utställningar, skulle entrén och den del av däröver belägna lokaler, som icke erfordrades för kommissariat, tagas i anspråk för utställning av kommersiellt informationsmaterial m. m. Skulle så krävas, kunde ytterligare golvutrymme beredas genom uppförande av läktare utefter ena eller båda långsidorna i utställningshallen. Dessa kunde lämpligen erhålla ett djup av 5 meter. Härigenom bereddets ett ytterligare golvutrymme av ända intill 300 kvadratmeter, vilket då närmast borde avses för utställandet av upplysnings- och propagandamaterial.

Vad angår kostnaderna för en paviljong av det utseende och de dimensioner, som sålunda angivits, har arkitekten Grut meddelat, att, ehuru några detaljerade beräkningar i dylikt hänseende ännu icke hunnit uppgöras, desamma dock med säkerhet kunde antagas icke komma att överstiga kostnaderna för den först skisserade paviljongen. Möjligen komme de att ställa sig något billigare. Byggnadens minskade utsträckning medförde sålunda en viss kostnadsreduktion, som dock, enligt vad arkitekten Grut hölle för troligt, i det närmaste komme att kompenseras genom den merkostnad, som orsakades av den genom övervåningslokalerna samt läktaranordningarna nödvändiggjorda stabilare konstruktionen av väggarna m. m.

Beträffande den anslutning till eu eventuell utställning, som från industriens sida kan vara att påräkna, hava vissa preliminära uppgifter införskaffats genom Sveriges allmänna exportförening. Av dessa uppgifter framgår, att intresset för utställningen är ganska livligt samt att, under förutsättning att utställarnas utgifter för deltagande i utställningen inskränkas till de i kommerskollegii utlåtande angivna platshyror jämte stadgad inskrivningsavgift, anslutningen från industrien torde bliva tillfyllest för att trygga ett värdigt deltagande från svensk sida.

Den svenska utställningen skulle främst omfatta papp och papper, järn- och stålvaror, elektriska maskiner och apparater samt motorer, verktyg och metallprodukter, vilka varor i Brasilien torde kunna påräkna särskilt intresse. Därjämte skulle beredas plats för utställande av produkter av konsthantverk och andra konstföremål. Slutligen skulle anordnas en upplysnings- och propagandaavdelning såväl av allmän art som av direkt kommersiellt intresse.

*Departements-
chefen.*

Den nu rådande depressionen inom vårt lands industri, enkannerligen exportindustrien, med den därav orsakade arbetslösheten manar till ett mer än någonsin ihärdigt och målmedvetet arbete såväl för erövrande av nya avsättningsområden och återvinnande av under kriget förlorade sådana som för bibehållande och utvidgning av marknader, där insteg redan vunnits. I betraktande av den skarpa konkurrens, som härvid gör sig gällande, är det av vikt, att alla de tillfällen att framgångsrikt göra propaganda för vårt land och dess industriella möjligheter omsorgsfullt tillvaratagas och effektivt utnyttjas.

I Sydamerika hava åtskilliga av våra exportvaror redan funnit god avsättning, medan där å andra sidan produceras ett flertal för Sverige viktiga råvaror och andra förnödenheter. Vår handelsomsättning med

Sydamerika, särskilt Brasilien och Argentina, har alltsedan tillkomsten av de utav rederiaktiebolaget Nordstjernen upprättade reguljära direkta sjöfartsförbindelserna mellan Sverige och Sydamerika haft ett betydande uppsving. Medan sålunda år 1905 värdet av importen till Sverige från Sydamerika utgjorde 13,913,000 kronor och exporten från Sverige till Sydamerika 2,249,000 kronor, voro motsvarande värden år 1919 204,686,000 och 23,140,000 kronor. I de båda sistnämnda siffrorna ingingo importen från Brasilien med 44,962,000 kronor och exporten till samma land med 7,569,000 kronor. De anförda exportsiffrorna ådagalägga med all klarhet, vilken stor betydelse Sydamerika numera har såsom avsättningsmarknad för vår exportindustri. Å andra sidan är den stora skillnaden mellan import- och utförselvärdet iögonenfallande. Redan ur denna synpunkt måste det vara en angelägen uppgift att söka i möjligaste mån än ytterligare bringa upp exportsiffrorna och sålunda, till fromma icke minst för de reguljära sjöfartsförbindelserna mellan vårt land och Sydamerika, åstadkomma en jämnare avvägning av export och import. Det lider heller intet tvivel, att den sydamerikanska marknaden med dess rika naturliga resurser och stora möjligheter att absorbera industriprodukter av just de slag, som utgöra våra exportindustriens huvudtillverkningar, utgör ett fält, där genom intensivt och målmedvetet arbete avsättning i än högre grad än för närvarande bör kunna vinnas för alstren av svensk företagsamhet och svenskt arbete.

I likhet med de statsorgan och näringssammanslutningar, som uttalat sig i frågan, finner jag under sådana omständigheter förslaget om svensk officiell representation vid det 100-årsjubileum, som under innevarande år skall firas i Rio de Janeiro, huvudstaden i den största och folkrikaste av de sydamerikanska staterna, i hög grad beaktansvärt. Även jag anser, att denna representation bör erhålla en sådan form, att, samtidigt som därigenom skyldig uppmärksamhet visas Brasiliens land och folk, strävandena att fastare anknyta de kommersiella förbindelserna med detta land och göra Sverige och svenskt näringsliv kända på den sydamerikanska kontinenten erhålla verksamt stöd.

Att i sådant syfte såväl utsända en särskild kommersiell mission som officiellt deltaga i utställningen med egen byggnad, vilka båda åtgärder i förening säkerligen bäst skulle vara ägnade att befördra det önskade syftet, lär emellertid av kostnadsskäl vara uteslutet. Av denna anledning måste valet stå mellan den ena *eller* den andra av berörda båda åtgärder.

Det förra alternativet, särskilt i dess först tänkta kombination med

utsändandet av ett krigsfartyg, syntes till en början samla de största sympatierna. Numera torde emellertid, på sätt av det förut sagda framgår, företräde allmänt givas åt det senare alternativet, officiellt deltagande i själva utställningen.

Den avgörande orsaken till den sålunda ändrade uppfattningen har varit de erhållna meddelandena om den stora anslutning, som jubileumsutställningen rönt från andra länders sida. Det har nämligen — och enligt min mening icke utan fog — gjorts gällande, att Sverige löpte allvarlig risk att skada sina kommersiella intressen, om Sverige utebleve från utställningen, medan dess industriella konkurrenter där exponerade sina produkter. Det har ock ifrågasatts, om icke en utställning, där vederbörande fackmän och andra intresserade kunde få se och jämföra de olika varorna, komme att visa sig mera effektiv för det avsedda ändamålet än en handelsdelegation. Slutligen har framhållits, att, då en utställning av den stora omfattning som den i Rio de Janeiro nu planerade väl komme att locka till sig talrika intresserade besökande jämväl från den sydamerikanska kontinentens övriga stater, en utställning av svenska produkter borde vara ägnad att till vidare kretsar sprida kännedomen om vårt land och vad dess industri har att bjuda av för Sydamerika lämpliga varor än en till jubileumsfestligheterna utsänd kommersiell delegation skulle förmå.

Med hänsyn till den uppfattning i förevarande fråga, som sålunda i intresserade kretsar numera allmänt gör sig gällande, och då den verkställda utredningen visat, att en tillfredsställande utställning från svensk sida är möjlig att åstadkomma för rimlig kostnad, har jag för egen del — i valet mellan de åtgärder, som kunde ifrågakomma för Sveriges representerande vid Brasiliens 100-årsjubileum — funnit mig böra stanna vid att förorda, att Sverige med egen byggnad officiellt deltagar i den i samband med jubileet anordnade utställningen.

För ett dylikt deltagande synes mig den plan, som av kommerskollegium uppgjorts, väl ägnad att tagas till utgångspunkt, givetvis med de modifikationer, som påkallas därav att, på sätt förut anförts, hela den för Sveriges paviljong ursprungligen påräknade tomtarean icke lär kunna erhållas. Sannolikt torde det komma att visa sig fördelaktigast att, så snart tomtarean definitivt bestämts och fullständiga byggnadsritningar uppgjorts, beställa paviljongbyggnaden i Sverige och sedermera överfrakta densamma till Brasilien, där den då skulle uppföras å utställningsfältet med tillhjälp av svenska arbetare.

Mot de av kommerskollegium verkställda kostnadsberäkningarna,

vilka uppgjorts med all den omsorg, som med hänsyn till de i vissa avseenden rätt så oberäkneliga förhållandena varit möjlig, har jag i stort sett icke funnit anledning till erinran. Särskilt vill jag framhålla, att några utsikter att från den enskilda industriens sida erhålla andra bidrag till utställningskostnaderna än de, som representeras av de föreslagna platshyrorna, knappast torde föreligga och att försiktigheten i varje fall bjuder att icke räkna därmed. Icke heller anser jag det tillrådligt att i anledning av reduceringen av tomtarean räkna med någon minskning av kostnaderna för själva byggnaden, då ju dess uppförande i två våningar med läktaranordningar m. m. måste betinga ett solidare och därmed också dyrbarare byggnadssätt, än vad eljest behövt bliva fallet. Då jag däremot av skäl, vilka torde framgå av det förut anförda, icke anser mig kunna biträda kommerskollegii förslag att med deltagandet i utställningen förbinda utsändandet av en mindre delegation, torde de av kollegium beräknade kostnaderna kunna minskas med det för dylikt ändamål avsedda beloppet 52,500 kronor. Av denna anledning och med någon jämkning nedåt i övriga av kollegium angivna siffror synes sammanlagda kostnadsbeloppet skäligen kunna uppskattas till omkring 240,000 kronor.

För erhållande av detta belopp torde erforderlig framställning böra göras hos riksdagen. Visserligen påkallar den nuvarande statsfinansiella situationen den största återhållsamhet i fråga om statsutgifterna, men det ändamål, varom nu är fråga, synes mig väl värt den ekonomiska uppoffring från det allmännas sida, som kan krävas. Jag ber att i detta sammanhang få nämna, att den danska riksdagen för Danmarks officiella deltagande uti den ifrågavarande jubileumsutställningen beviljat ett anslag av 250,000 kronor och att det norska stortinget för enahanda ändamål för Norges vidkommande anslagit 150,000 kronor.

Medel för täckande av det erforderliga anslaget hava — med hänsyn till det ovissa läge, vari frågan om Sveriges deltagande i utställningen vid budgetförslagets uppgörande ännu befann sig — icke i budgeten beräknats men torde i allt fall kunna å tilläggsstaten beredas.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnader för officiellt deltagande från Sveriges sida i jubileumsutställningen i Rio de Janeiro september—december år 1922 å *tilläggsstat* för samma år under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 240,000.

Kungl. Maj:ts proposition Nr 145.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition skall till riksdagen avlåtas av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Olof Edström.
